

Miniszterelnökség

Iromány száma: **T/17166.**

Benyújtás dátuma: **2017-08-29 16:56**

Parlex azonosító: **3Z8QEO4C0003**

Címzett: Kövér László, az Országgyűlés elnöke

Tárgy: Törvényjavaslat benyújtása

Benyújtó: Dr. Semjén Zsolt, miniszterelnök-helyettes

Előadó: Dr. Trócsányi László, igazságügyi miniszter

Törvényjavaslat címe: A bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról

A Kormány nevében mellékelten benyújtom a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló törvényjavaslatot.

A törvényjavaslat az érintett szakmai érdekképviselői szervezetekkel egyeztetésre került.

2017. évi törvény

a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról

I. Fejezet

Általános rendelkezések

1. A bírósági polgári nemperes eljárásokra vonatkozó általános rendelkezések

1. §

(1) A bírósági polgári nemperes eljárásokban – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) szabályait a polgári nemperes eljárás sajátosságaiából eredő eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) Az eljárásban kérelmező az eljárást kezdeményező személy, kérelmezett, akivel szemben az eljárást megindítják, feltéve, hogy van az eljárásban a kérelmezővel szemben álló személy.

(3) Az eljárás nem különül el perfelvételi és érdemi tárgyalási szakra. Azokat az eljárási cselekményeket, amelyek megtételét a Pp. a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig teszi lehetővé, az elsőfokú eljárás befejezéséig lehet megtenni.

(4) Az eljárásban a Pp. jegyzőkönyvre vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni azzal, hogy a jegyzőkönyv folyamatos felvétel útján történő készítésének nincs helye.

(5) Az eljárásban az ügy érdemében is végzéssel kell határozni. Az eljárást befejező végzés ellen fellebbezésnek van helye.

(6) Az eljárásban a jogi képviselő nem kötelező. Az ítéletábla előtti eljárásban az ügy érdemében hozott végzés elleni fellebbezést, továbbá a Kúria előtti eljárásban a fellebbezést és a felülvizsgálati kérelmet előterjesztő személy számára a jogi képviselő kötelező.

(7) Az eljárásban a Pp. ítélezési szünetre vonatkozó rendelkezései nem alkalmazhatók.

(8) Az eljárásban magánszakértő alkalmazásának nincs helye.

(9) Ha a Pp. szerint szünetelésnek vagy félbeszakadásnak lenne helye, de törvény azt kizárja, az eljárás hivatalból történő megszüntetésének van helye. Ha az eljárást megszüntető végzést hirdetményi kézbesítés alapjául szolgáló ok vagy a kérelmező halála miatt nem lehet kézbesíteni, a bíróság hivatalból rendeli el a hirdetményi kézbesítést.

(10) Bírósági polgári nemperes útra tartozó ügyekhez kapcsolódóan egyezségi kísérletnek nincs helye.

(11) Jelen alcím rendelkezéseit az e törvényben szabályozott eljárásokon kívül – törvény eltérő

rendelkezése hiányában – az egyéb bírósági polgári nemperes eljárásokban is megfelelően alkalmazni kell.

2. Az e törvényben szabályozott nemperes eljárások közös szabályai

2. §

Az eljárásban nincs helye:

- a) illetékesség kikötésének,
- b) beavatkozásnak,
- c) ideiglenes intézkedés elrendelésének,
- d) szünetelésnek,
- e) egyezségkötésnek,
- f) a kérelmező halálán alapuló félbeszakadásnak,
- g) felülvizsgálatnak.

II. Fejezet

Egyes bírósági nemperes eljárások

3. Holtnak nyilvánítás iránti eljárás

3. §

Az a személy, aki a Ptk. alapján a holtak nyilvánítás iránti eljárás megindítására maga is jogosult lett volna, a más által indított eljárásba kérelmezőként beléphet.

4. §

A holtak nyilvánítás iránti kérelemnek tartalmaznia kell:

- a) az eljáró bíróság megjelölését és azokat az adatokat, amelyekből a bíróság illetékessége – ha az ügyben külföldi elem van, a joghatósága – megállapítható;
- b) a kérelmező, valamint képviselője nevét, lakóhelyét vagy székhelyét, továbbá a kérelem előterjesztésére való jogosultság jogcímét;
- c) az eltűnt személy nevét, anyja nevét, születési helyét és idejét, családi állapotát, utolsó belföldi lakóhelyét, ennek hiányában utolsó belföldi tartózkodási helyét;
- d) az eltűnt személy ismert közeli hozzátartozóinak nevét és lakóhelyét;
- e) az eltűnés idejének és körülményeinek részletes előadását;
- f) a bíróság döntésére irányuló határozott kérelmet.

5. §

(1) Az a bíróság, amelynek területén az eltűnt személy utolsó belföldi lakóhelye, ennek hiányában utolsó belföldi tartózkodási helye volt, az eljárásra kizárólagosan illetékes.

(2) Ha az illetékes bíróság az (1) bekezdés alapján nem állapítható meg, az eljárásra a Budai

Központi Kerületi Bíróság illetékes.

6. §

(1) Ha a kérelem megfelel a 4. §-ban foglaltaknak, a bíróság az eltűnt személy életben léte, halálára vagy eltűnése körülményeire vonatkozó adatok bejelentése érdekében hirdetményt bocsát ki, továbbá megkeresi a polgárok személyi, lakcím és értesítési cím adatait tartalmazó nyilvántartást kezelő szervet annak közlése iránt, hogy az eltűnt személynek az eltűnését követő öt éven belül változott-e a bejelentett lakóhelye, illetve a tartózkodási helye.

(2) A hirdetményt harminc napra közzé kell tenni a bíróságok központi internetes honlapján (a továbbiakban: honlap) továbbá harminc napra ki kell függeszteni a bíróság hirdetőtáblájára és az eltűnt személy utolsó belföldi lakóhelye, ennek hiányában utolsó belföldi tartózkodási helye szerinti polgármesteri vagy közös önkormányzati hivatal hirdetőtáblájára.

(3) A hirdetmény tartalmazza:

- a) a honlapon történő közzététel és a bírósági hirdetőtáblán történő kifüggesztés napját,
- b) az eljáró bíróság megnevezését,
- c) felhívást arra, hogy akinek az eltűnt személy életben létéről, haláláról, eltűnéséről vagy az eljárás szempontjából egyéb lényeges körülményről tudomása van, azt a hirdetmény közzétételétől, illetve kifüggesztésétől számított harminc napon belül jelentse be az eljáró bíróságnak.

(4) A bíróság – ha ezt indokoltnak tartja – elrendelheti a hirdetménynek vagy a hirdetmény kivonatának belföldi, illetve külföldi napilapban való közzétételét a kérelmező költségén.

(5) A hirdetményt kézbesíteni kell:

- a) a kérelmezőnek,
- b) – ügygondnok kirendelése esetén – az ügygondnoknak,
- c) az eltűnt esetleges törvényes képviselőjének,
- d) az eltűnt személy Ptk. szerinti ismert közeli hozzátartozóinak, feltéve, hogy a kézbesítéshez szükséges azonosító adataikat a holtnak nyilvánítás iránti kérelem hiánytalanul tartalmazza.

(6) Ha az eltűnés háborús eseményekkel kapcsolatban következett be, a hirdetményt kézbesíteni kell a honvédelmi miniszternek, valamint a Magyar Vöröskereszt Országos Igazgatóságának is.

7. §

(1) A bíróság – szükség esetén – az eltűnt részére ügygondnokot rendelhet ki.

(2) A bíróság bizonyítást hivatalból is elrendelhet, ha azt a kérelemben előadott tényállás vagy az eljárás során tudomására jutott adatok alapján szükségesnek tartja. A bizonyításfelvétel során a bíróság elrendelheti a kérelmező, illetve más személyek meghallgatását is.

8. §

- (1) A bíróság a holtak nyilvánítás kérdésében a hirdetményi határidő lejártát követően határoz.
- (2) Ha a holtak nyilvánítás feltételei fennállnak, a bíróság az eltűntet holtak nyilvánítja, ellenkező esetben a kérelmet elutasítja.
- (3) A bíróság – a kérelemnek helyt adó döntés esetén – megállapítja azokat az adatokat, amelyek a halál tényének anyakönyvi bejegyzéséhez szükségesek. Holtak nyilvánítás esetén a bíróság a halál időpontját is meghatározza.
- (4) A végzést mindazoknak kézbesíteni kell, akiknek a bíróság a hirdetményt kézbesítette.
- (5) A végzés ellen a kérelem előterjesztésére jogosult akkor is fellebbezéssel élhet, ha az eljárásban egyébként nem vett részt. Ha számára a végzést nem kézbesítették, mindaddig fellebbezéssel élhet, míg a fellebbezési határidő nem jár le azon fellebbezésre jogosultak tekintetében, akiknek a (4) bekezdés szerint a végzést kézbesítették.

9. §

- (1) Az eljárás költségét – ideértve az ügygondnok díját is – a kérelmező köteles előlegezni.
- (2) A kérelemnek helyt adó végzés esetén a bíróság megállapítja a kérelmezőnél felmerült költségek összegét és azt, hogy a kérelmező a nála felmerült költségek erejéig megtérítést követelhet a holtak nyilvánított személy hagyatékából.
- (3) A kérelem elutasítása esetén az eljárás költségeit a kérelmező viseli.

10. §

- (1) A holtak nyilvánító végzés módosítását vagy hatályon kívül helyezését a holtak nyilvánítás iránti kérelem előterjesztésére jogosultak bármelyike kérheti az elsőfokon eljáró bíróságnál.
- (2) A holtak nyilvánító végzés módosítása vagy hatályon kívül helyezése iránti eljárásra a holtak nyilvánítási eljárás szabályait kell megfelelően alkalmazni.
- (3) Ha bebizonyosodik, hogy a holtak nyilvánított él, a bíróság a holtak nyilvánító végzés hatálytalanságát állapítja meg. A végzés ellen fellebbezésnek van helye.
- (4) A holtak nyilvánító végzés hatálytalanságának megállapítását a holtak nyilvánítás iránti kérelem előterjesztésére jogosultak bármelyike, továbbá maga a holtak nyilvánított személy is kérheti az elsőfokon eljáró bíróságnál.

11. §

- (1) A bíróság a jogerős holtak nyilvánító végzését közli:
 - a) a halál tényének anyakönyvezése érdekében az illetékes anyakönyvvezetővel,
 - b) a hagyaték leltározása érdekében a holtak nyilvánított személy utolsó belföldi lakóhelye, ennek hiányában utolsó belföldi tartózkodási helye, ennek hiányában a hagyatéki vagyoni fekvési

helye szerint illetékes helyi önkormányzat jegyzőjével,

c) a hagyatéki eljárásra illetékes közjegyzővel,

d) a honvédelmi miniszterrel, valamint a Magyar Vöröskereszt Országos Igazgatóságával is, ha az eltűnés háborús eseményekkel kapcsolatban következett be.

(2) A bíróság – ha ez megállapítható volt az eljárás során – a következő adatokat közli végzésében az anyakönyvvezetővel:

a) a halál ideje év, hónap és nap szerint;

b) a meghalt személy családi és utóneve, születési családi és utóneve, anyja születési családi és utóneve, a meghalt személy születési helye és ideje, lakóhelye és családi állapota;

c) a meghalt személy házastársának családi és utóneve, házasságkötésük helye és ideje.

(3) Ha a bíróság a holtak nyilvánító végzését módosítja, hatályon kívül helyezi vagy a végzés hatálytalanságát állapítja meg, az erre vonatkozó jogerős határozatát is megküldi az (1) bekezdésben említett szervezeteknek.

4. A halál tényének megállapítása iránti eljárás

12. §

(1) A halál tényének megállapítása iránti eljárás célja, hogy megállapítsa a meghalt személy halálának közokirattal nem igazolható tényét. A holtak nyilvánítás iránti eljárás szabályait az e §-ban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni a halál tényének megállapítása iránti eljárásra.

(2) A halál tényének bírósági megállapítása határidő nélkül kérhető.

(3) Hirdetményt nem kell kibocsátani, ha a halál közveszély, köztudott baleset vagy más súlyos szerencsétlenség folytán következett be. Ennek fennállását a bíróság megkeresésére a feladatkörében érintett miniszter közli.

(4) Ha hirdetmény kibocsátásának van helye, abban közölni kell a halál idejére és helyére vonatkozó adatokat is.

(5) Ha a halál természeti vagy egyéb katasztrófa miatt következett be, erről a bíróság értesíti a Magyar Vöröskereszt Országos Igazgatóságát, amellyel a jogerős halál tényét megállapító végzést is közölni kell.

(6) A végzésben a halál napját és – ha ez megállapítható volt az eljárás során – a halál helyét és okát is meg kell határozni.

5. Eltűntnek nyilvánítás

13. §

(1) Az eltűntnek nyilvánítási eljárás célja, hogy társadalombiztosítási jogszabályon alapuló juttatás igénybevétele céljából megállapítsa egy személy eltűnését. A holtak nyilvánítás iránti eljárás

szabályait e §-ban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni az eltűntnek nyilvánítási eljárásra.

(2) Az eltűntnek nyilvánítás iránti eljárást a társadalombiztosítási jogszabályok szerinti juttatás igénybevételére jogosult személy kezdeményezheti.

(3) Hirdetmény kibocsátásának akkor van helye, ha azt a bíróság a tényállás megállapítása érdekében szükségesnek tartja.

(4) A hirdetmény napilapban való közzétételnek és ügygondnok kirendelésének nincs helye.

(5) A bíróság az eltűntnek nyilvánítás tárgyában – hirdetmény kibocsátása esetén a hirdetményi határidő lejártát követő – hatvan napon belül határoz.

6. Az apaság vélelmének megdöntése

14. §

(1) Az apaság vélelmének megdöntése e törvény szerinti eljárásban akkor kérhető, ha annak a Ptk. 4:114. § (1) bekezdésében foglalt feltételei fennállnak.

(2) A kérelmet a vélelmezett apa, az anya és a gyermeket teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal magáénak elismerni kívánó férfi közösen terjesztheti elő.

(3) Az apaság vélelmének megdöntése iránti kérelmet más kérelemmel összekapcsolni nem lehet.

(4) Az eljárás lefolytatására az a bíróság illetékes, amelynek területén a gyermek belföldi lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye található. Az eljárásra az a bíróság is illetékes, amelynek területén az anya belföldi lakóhelye, ennek hiányában belföldi tartózkodási helye található.

(5) Ha az illetékes bíróság a (4) bekezdés rendelkezései alapján nem állapítható meg, az eljárásra a Budai Központi Kerületi Bíróság illetékes.

15. §

(1) Az apaság vélelmének megdöntése iránti kérelemben fel kell tüntetni:

a) az eljáró bíróságot és azokat az adatokat, amelyekből a bíróság illetékessége – ha az ügyben külföldi elem van, a joghatósága – megállapítható;

b) a kérelmezők, valamint képviselőik nevét, lakóhelyét, továbbá a kérelem előterjesztésére való jogosultság jogcímét;

c) a kérelmezőknek, valamint a gyermeknek azon adatait, amelyeket a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatban fel kell tüntetni;

d) ha a gyermek a kérelem beadásának időpontjában már megszületett, a gyermek családi és utónevét, lakóhelyét, születési helyét és idejét, anyja születési családi és utónevét továbbá törvényes képviselője nevét és lakóhelyét;

e) a gyermeket teljes hatályú apai elismerő nyilatkozattal magáénak elismerni kívánó férfi

születési idejét;

f) a fennálló apasági vélelmet megalapozó házasság létrejöttének időpontját, valamint annak időpontját, hogy a házastársak életközössége mikor szűnt meg;

g) a bíróság döntésére irányuló határozott kérelmet.

(2) A kérelemhez csatolni kell:

a) a gyermek eredeti születési anyakönyvi kivonatát vagy annak hiteles másolatát,

b) a fennálló apasági vélelmet megalapozó házasság anyakönyvi kivonatát vagy annak hiteles másolatát,

c) azokat az okiratokat, amelyek a kérelem elbírálásának alapjául szolgáló körülmények igazolásához szükségesek, kivéve, ha az adatokat személyazonosító igazolvánnyal is lehet igazolni.

(3) Ha az apaság vélelmét megalapozó házasság a kérelem beadásának időpontjában már megszűnt, a kérelemhez csatolni kell a házasság megszűnését igazoló okiratot.

(4) Ha a gyermek a kérelem beadásának időpontjában még nem született meg, a kérelemhez szakorvosi igazolást kell csatolni a születés várható időpontjáról.

16. §

(1) A bíróság a kérelmezőket és mindazon személyeket, akiknek hozzájárulása az apai elismerő nyilatkozat teljes hatályához szükséges, együttesen meghallgatja.

(2) A meghallgatásra szóló idézésben a kérelmezőket figyelmeztetni kell a 17. § (1) és (2) bekezdésében foglalt jogkövetkezményekre.

(3) A bíróság eljárása során megvizsgálja az apaság vélelmének megdöntéséhez, az apai elismerő nyilatkozat megtételéhez és annak teljes hatályához szükséges feltételek fennállását, valamint megállapítja azokat az adatokat, amelyek a személyállapot-változás anyakönyvi bejegyzéshez szükségesek. A bíróság tájékoztatja a kérelmezőket a gyermek családi nevében való megállapodás lehetőségéről.

17. §

(1) A bíróság végzésben állapítja meg, hogy a gyermeknek nem az anya férje vagy volt férje az apja, ha

a) a meghallgatáson a kérelmezők és azok a személyek, akiknek a hozzájárulása az apai elismerő nyilatkozat teljes hatályához szükséges együttesen jelen vannak és

b) az apaság vélelmének megdöntéséhez, az apai elismerő nyilatkozat megtételéhez és annak teljes hatályához szükséges feltételek fennállnak.

(2) Ha az (1) bekezdésben meghatározott feltételek valamelyike nem áll fenn, akkor a bíróság a kérelmet végzéssel elutasítja.

(3) Ha a bíróság az apaság vélelmének megdöntése iránti kérelmet jogerősen elutasítja, e határozat jogereje nem zárja ki, hogy a kérelmezők igényüket újból e törvény szerinti nemperes eljárásban érvényesítsék.

(4) A kérelmet elutasító határozat jogereje azt sem zárja ki, hogy a perindításra jogosultak igényüket peres eljárásban érvényesítsék.

18. §

(1) A bíróság az apai elismerő nyilatkozatot és az annak teljes hatályához szükséges hozzájáruló nyilatkozatokat külön jegyzőkönyvben rögzíti.

(2) Ha az apaság vélelmének megdöntését megállapító végzés nem emelkedik jogerőre, az eljárás során tett apai elismerő nyilatkozat hatálytalan.

(3) Az elsőfokú bíróság az apaság vélelmének megdöntését megállapító jogerős végzést, valamint a külön jegyzőkönyvbe foglalt – teljes hatályú apai elismerés tárgyában tett – nyilatkozatokat közli az illetékes anyakönyvvezetővel.

(4) Ha az eljárás folyamán a kérelmezők a gyermek családi nevében megállapodnak, a bíróság a kérelemnek helyt adó végzés jogerőre emelkedését követően a jegyzőkönyv névviselésre vonatkozó részét közli az illetékes anyakönyvvezetővel.

(5) A bíróság az eljárási költségek viseléséről a rendelkezésre álló adatok mérlegelése alapján határoz.

7. A házassági életközösség alatt a házastársi vagyonközösség közös kérelemre történő megszüntetése és helyreállítása

19. §

(1) A Ptk. 4:54. § (1) bekezdése alapján a házastársi vagyonközösség megszüntetése iránti kérelmet e törvény szerinti eljárásban a házastársak csak közösen terjeszthetik elő.

(2) Ha a házastársi vagyonközösség megszüntetését kizárólag az egyik házastárs kéri, a bíróság a kérelem visszautasításával egyidejűleg tájékoztatja a kérelmezőt a polgári peres eljárás megindításának lehetőségéről.

(3) A házastársi vagyonközösség megszüntetése iránti kérelmet más kérelemmel összekapcsolni nem lehet.

(4) Az eljárásra bármelyik házastárs lakóhelye szerinti járásbíróság illetékes.

20. §

(1) A házastársi vagyonközösség megszüntetése iránti kérelemnek tartalmaznia kell:

a) az eljáró bíróságot és azokat az adatokat, amelyekből a bíróság illetékessége – ha az ügyben

külföldi elem van, a joghatósága – megállapítható;

b) a házastársak nevét, lakóhelyét, képviselőjük nevét, lakóhelyét vagy székhelyét;

c) a házasság megkötésére és fennállására vonatkozó adatokat;

d) a házasságból származó gyermekekre vonatkozó adatokat;

e) annak részletes előadását, hogy a kérelmezők milyen okból kérik a házastársi vagyonközösség megszüntetését;

f) a házastársi vagyonközösséghez, valamint a házastársak különvagyonához tartozó vagyontárgyak meghatározását, azok értékének megjelölésével, a közös és a különvagyont terhelő tartozásokat, esedékességük idejének feltüntetésével;

g) a bíróság döntésére irányuló határozott kérelmet.

(2) A kérelemhez csatolni kell az előadott adatokat igazoló okiratokat vagy azok hiteles másolatát.

(3) Ha a kérelmezők a Ptk. 4:54. § (1) bekezdés a) vagy b) pontja alapján kérik a házastársi vagyonközösség megszüntetését, a kérelemnek tartalmaznia kell a házastársak hitelezőinek nevét és kézbesítési címét is.

21. §

(1) A bíróság a kérelem tárgyában a kérelmezőket meghallgathatja. Ha a meghallgatást a kérelmezők bármelyike elmulasztja, a bíróság az eljárást hivatalból megszünteti.

(2) Ha a bíróság a kérelemnek helyt ad, a házastársi vagyonközösséget a végzés jogerőre emelkedését követő hónap utolsó napjától megszünteti.

(3) A végzést a házastársak hitelezőinek is kézbesíteni kell.

(4) Ha a házastársi vagyonközösség megszüntetésére a Ptk. 4:54. § (1) bekezdés c) pontja alapján kerül sor, a végzést a gyámhatóságnak is kézbesíteni kell.

22. §

(1) A házastársi vagyonközösség helyreállítása iránti eljárásra a házastársi vagyonközösség megszüntetése iránti eljárás szabályait kell megfelelően alkalmazni.

(2) Az eljárásra kizárólag az a bíróság illetékes, amely a házastársi vagyonközösséget megszüntette.

(3) A házastársi vagyonközösség helyreállítása iránti kérelemben az ezt alátámasztó tények megjelölésével elő kell adni, hogy a házastársi vagyonközösség megszüntetését előidéző ok már nem áll fenn, és határozott kérelmet kell előterjeszteni a házastársi vagyonközösség helyreállítására. A bíróság szükség esetén a kérelmezőket meghallgathatja.

(4) Ha a bíróság a házastársi vagyonközösség helyreállítása iránti kérelemnek helyt ad, a házastársi vagyonközösséget a végzés jogerőre emelkedését követő hónap utolsó napját követő naptól helyreállítja, ellenkező esetben a kérelmet elutasítja.

8. Záró rendelkezések

23. §

Ez a törvény 2018. január 1. napján lép hatályba.

24. §

E törvény rendelkezéseit a 2018. január 1-jén és az azt követően indult ügyekben kell alkalmazni.

25. §

Hatályát veszti

- a) a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) hatálybaléptetése folytán szükséges rendelkezések tárgyában elfogadott 105/1952. (XII. 28.) MT rendelet,
- b) a holtak nyilvánítási, valamint a halál tényének megállapításával kapcsolatos eljárásról szóló 1/1960. (IV. 13.) IM rendelet.

Általános indokolás

Az Országgyűlés 2016. november 22. napján fogadta el a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényt (a továbbiakban: új Pp.), amely 2018. január 1. napján lép hatályba. Az új Pp. mögöttes jogforrása a bírósági hatáskörbe tartozó polgári nemperes eljárásoknak, amelyek szabályozási tárgya rendkívül különböző, számuk pedig meghaladja a százat. Az új Pp. háttérjogszabályi jellege folytán a bírósági polgári nemperes eljárásokban, ha törvény eltérően nem rendelkezik, az új Pp. szabályait kell alkalmazni azokban a kérdésekben, melyekre az adott eljárást szabályozó törvény nem tér ki, vagy eltérően nem szabályoz.

A Javaslat célja egyfelől, hogy meghatározza azokat, az új Pp.-től – a polgári nemperes eljárások sajátosságai miatt – eltérő szabályokat, amelyek valamennyi bírósági polgári nemperes eljárásban – ha az adott eljárást szabályozó törvény másként nem rendelkezik – érvényesülnek. Ilyen kódex-jellegű törvényi szintű szabályozása a bírósági hatáskörbe tartozó polgári nemperes eljárásoknak eddig nem volt, míg például a közjegyző hatáskörébe tartozó nemperes eljárások szabályait az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló 2008. évi XLV. törvény foglalja össze. A bírósági polgári nemperes eljárások közös szabályainak egy jogforrásban, egy helyen történő nevesítése célszerűségi szempontokat szolgál, mert áttekinthetően egy törvénybe rendezi az egyébként szétszórta, az egyes nemperes eljárásokat szabályozó normákban megjelenő rendelkezéseket, ezzel jelentős mértékű deregulációt végrehajtva.

A Javaslat első fejezete hangsúlyozottan a polgári nemperes eljárások közös szabályait tartalmazza, amelyek a közigazgatási nemperes eljárásokban nem alkalmazandók. Az egyértelmű szabályozás a Javaslat tárgyi hatályának pontos kijelölése útján azért is alapvető jelentőségű, mert a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) utaló szabályokat ad az új Pp.-re, a közigazgatási nemperes eljárásokat szabályozó 2005. évi XVII. törvény pedig a Kp.-re, ezért kétséget kizáróan kell meghatározni az előterjesztéssel érintett nemperes eljárások körét.

Másfelől a Javaslatban kapnak helyet azok, a jelenleg jellemzően rendeleti szinten szabályozott polgári nemperes eljárások, amelyek törvényi szintű szabályozását indokolt megteremteni, egyfelől az Alaptörvény I. cikkének (3) bekezdésében foglaltakra, másfelől arra figyelemmel, hogy a Javaslatban szabályozott egyes eljárások jelenlegi szabályait az 50-es, 60-as években alkották meg, így azok felülvizsgálata és korszerűsítése időszerű. A Javaslatban szabályozásra kerülnek személyi állapotot érintő és családjogi tárgyú, korábban rendeleti szinten szabályozott bírósági nemperes eljárások, köztük az ember jogképességét érintő holtak nyilvánítási és halál tényének megállapítása iránti eljárás. Elfogadása esetén a Javaslat szabályai a holtak nyilvánítási, valamint a halál tényének megállapításával kapcsolatos eljárásról szóló 1/1960. (IV. 13.) IM rendelet (a továbbiakban: Hor.) helyébe lépnek.

A társadalombiztosítási jogszabályok szerint a hozzátartozó jogán igénybe vehető juttatások szempontjából halálnak minősül az eltűnés is, ha azt a bíróság jogerősen megállapítja, így az

eltűntnek nyilvánítási eljárás szabályai is törvényi szintű szabályozást tesznek szükségessé, amelyek a holtak nyilvánítási eljárásra adnak utaló szabályokat. A Javaslat, elfogadása esetén a 105/1952. (XII. 28.) MT rendelet a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény hatálybaléptetése folytán szükséges rendelkezések tárgyában (a továbbiakban: Ppék.) 10. §-ának helyébe lép.

Az új Pp. mint a polgári peres eljárások kódexe már nem tartalmazza az 1952. évi III. törvény XVI/A. fejezete alá beiktatott, a Ptk. által megteremtett új nemperes eljárás, az apaság vélelmének megdöntésére irányuló nemperes eljárást, mert annak helye nem a peres eljárási kódex van, így e peren kívüli eljárás szabályai is a Javaslatban nyernek szabályozást.

Törvényi szintű szabályozást igényel a házastársak személyi viszonyaitól elválaszthatatlan, a házastársi vagyonközösség házassági életközösség alatti közös kérelemre történő megszüntetését célzó bírósági nemperes eljárás. Ez az eljárás a hatályos szabályok szerint a 105/1952. (XII. 28.) MT rendelet a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény hatálybaléptetése folytán szükséges rendelkezések tárgyában 7-9. §-ai alatt nyer szabályozást. A Javaslat – elfogadása esetén – a házastársi vagyonközösség megszüntetését célzó nemperes eljárás több vonatkozásban elavult szabályozását váltja fel, és egyértelmű szabályokat ad arra nézve, hogy a vagyonközösség megszüntetése mikor tartozik peres, és mely esetekben nemperes eljárásra, megteremtve ezzel az összhangot a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 4:54. §–4:56. §-aival is.

A Javaslat szabályozási logikája alapján a törvény elsőként meghatározza a bírósági hatáskörbe tartozó polgári nemperes eljárások közös szabályait (általános rész), majd ezt követően részletesen szabályoz egyes polgári nemperes eljárásokat (különös rész).

A Javaslat általános része két alcímet tartalmaz. Az első alcím azokat a szabályokat rögzíti, amelyek a bírósági hatáskörbe tartozó polgári nemperes eljárásokra irányadók. A Javaslat ebben az alcímben rögzíti generális szabályként, hogy a bírósági polgári nemperes eljárások mögöttes jogforrása a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény, melynek rendelkezései mindazon eljárási kérdésekre irányadók, amelyeket az adott bírósági nemperes eljárásról szóló jogszabály nem rendez. Az új Pp. háttérjogszabályi jellegének törvényi szintű kimondása azért is indokolt, mert jelenleg az 1952. évi III. törvény nemperes eljárásokra vonatkozó általános háttérjogszabályi jellegét a Ppék. 13. § (3) bekezdése mondja ki.

Az új Pp. mögöttes jogforrasi jellege folytán ugyanakkor indokolt kiemelni és összefoglalni törvényi szinten a polgári nemperes eljárásokban érvényesülő azonosságokra tekintettel azokat az eljárási szabályokat, amelyek a Pp. megváltozott szabályozási logikája vagy megoldásai miatt a nemperes eljárásokban nem vagy csak eltérően alkalmazandók. A Javaslat tehát ebben a körben elsődlegesen a peres eljárási szabályoktól való eltéréseket határozza meg.

A Javaslat I. Fejezetének első alcíme egyértelművé teszi, hogy az itt meghatározott szabályok

túlmutatnak Javaslat II. fejezetében nevesített polgári nemperes eljárások körén, és azok kiterjednek a Javaslatban nem szabályozott, de bírósági hatáskörbe tartozó polgári nemperes eljárásokra is. Ezzel a megoldással az egyes bírósági nemperes eljárások szabályozása annyiban változik a jelenlegi állapothoz képest, hogy az egyes nemperes eljárások háttérjogszabályi bázisát – a Javaslat elfogadását követően – nemcsak az új Pp., hanem a Javaslatnak a bírósági polgári nemperes eljárásokra vonatkozó általános rendelkezései is jelentik.

A Javaslat I. Fejezetének 2. alcímében meghatározott eljárási szabályok pedig olyan rendelkezések, amelyek a törvény II. Fejezetében nevesített személyi állapotot érintő vagy családjogi jogviszonnal összefüggő nemperes eljárások sajátosságai miatt további eltérést indokolnak az általános szabályoktól.

Részletes indokolás

1. §

A Javaslat I. Fejezetének első alcíme a bírósági polgári nemperes eljárásokra vonatkozó általános rendelkezések cím alatt azokat az eljárási szabályokat foglalja össze, amelyek nemcsak a Javaslatban szabályozott polgári nemperes eljárásokban érvényesülnek, hanem – ha törvény eltérően nem rendelkezik – más, bírósági hatáskörbe tartozó polgári nemperes eljárásban is. A megfogalmazott eltérések oka általánosan a polgári nemperes eljárásoknak a peres eljáráshoz képest alapvetően eltérő céljával, azok egyszerűsített, gyorsított jellegével magyarázható, mely eljárások jellemzően nem kontradiktórius természetűek, nem jogvita eldöntésére irányulnak, vagyis jellemzően nincs az eljárásban ellenérdekű személy, és a bíróság által lefolytatott bizonyítás is alapvetően okirati bizonyítékon alapul, nem jellemző a felek meghallgatása, és kivételesnek tekinthető tárgyalás tartása.

A § (1) bekezdése első helyen mondja ki az új Pp. mögöttes jogforrási jellegét. A § további bekezdéseiben olyan szabályok nyernek nevesítést, amelyek rögzítése az új Pp. hatálybalépése miatt válik szükségessé, mert pl. rendelkezni szükséges arról, hogy azok a percesekek, amelyek megtételét az új Pp. az elsőfokú eljárás osztott szerkezete miatt a perfelvételt lezáró végzés meghozatalához köti, a bírósági polgári nemperes eljárásokban meddig tehetők meg.

A bírósági polgári nemperes eljárások tekintetében általános hatásköri szabály kimondására azért nincs szükség, mert az új Pp. hatásköri szabályai az új Pp.-nek a Javaslat 1. § (1) bekezdésében rögzített háttérjogszabályi jellege folytán a nemperes eljárásokra is irányadók, ahogyan ez a hatályos Pp. és a nemperes eljárások viszonyában évtizedek óta érvényesül. Az új Pp. hatásköri szabályai folytán a perre általános hatáskörű bíróságként meghatározott törvényszékre vonatkozó rendelkezés érvényes a polgári nemperes eljárásokra is (új Pp. 20. § (1) bekezdés), így azok a nemperes eljárások, amelyek nem tartoznak az új Pp. hatásköri szabályaiból következően járásbírósági hatáskörbe, vagy azokat az egyes nemperes eljárásokat szabályozó külön törvények nem utalják járásbíróság vagy közigazgatási és munkaügyi bíróság hatáskörébe, azok – a

perekhez hasonlóan – törvényszéki hatáskörbe tartoznak. Ki kell azonban hangsúlyozni, hogy értelemszerűen az új Pp.-nek nemcsak az általános hatáskörű bíróságot meghatározó szabálya érvényes a nemperes eljárásokra, hanem az új Pp. további hatásköri szabályai is, amelyek pl. értékhatártól függően, illetve a meg nem határozható pertárgyértékű vagyoni jogi perekre, személyi állapottal kapcsolatos perekre kimondják a járásbíróság hatáskörét (új Pp. 20. § a) és b) pont). Ezek a szabályok az új Pp. háttérjogszabályi jellege folytán szintén vonatkoznak az ebbe a körbe tartozó, ilyen típusú nemperes eljárásokra, így pl. a vagyoni jogi és személyi állapotot érintő nemperes eljárásokra is, emiatt ezek hatásköri szabályának nevesítése – akár a Javaslatban, akár a nemperes eljárásokat szabályozó külön törvényekben – szükségtelen és a hatásköri szabályozás indokolatlan duplikálásához és szabályozási következetlenséghez vezetne.

Akkor indokolt egy nemperes eljárás járásbíróság hatáskörébe tartozásának külön kimondása, ha az az új Pp. hatásköri szabályaiból annak háttérjogszabályi jellege ellenére sem vezethető le, mert nem sorolható be az ott nevesített ügykategóriák egyikébe sem. Így pl. indokolt kimondani az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvényben a pszichiátriai gyógykezelés felülvizsgálatára irányuló nemperes eljárás lefolytatására a járásbíróság hatáskörét, mert ez a hatásköri szabály nem következik az új Pp. hatásköri szabályából.

A bírósági polgári nemperes eljárásokra a járásbírósági hatáskör generális jelleggel történő kimondása arra tekintettel is indokolatlan, mert a polgári nemperes eljárások jelentős része törvényszék hatáskörébe tartozik, (pl. csőd-és felszámolási eljárás, cégekkel kapcsolatos nemperes eljárások, szellemi tulajdonnal kapcsolatos nemperes eljárások) továbbá számos polgári nemperes eljárás tartozik a közigazgatási és munkaügyi bíróság hatáskörébe, így pl. a sztrájkokkal kapcsolatos vagy a Bérgarancia Alapról szóló 1994. évi LXVI. törvényben szabályozott eljárások. Ennek folytán a járásbíróság általános hatáskörének kimondása a bírósági nemperes eljárásokra a szabályozási következetlenségen túl jogalkalmazási bizonytalansághoz is vezethet.

A (4) bekezdés jegyzőkönyvre vonatkozó eltérő szabályozásának oka, hogy az új Pp. a jegyzőkönyv képet és hangot egyidejűleg rögzítő folyamatos felvételének lehetőségét a per érdemi tárgyalási szakában éppen a bizonyítási cselekmények, jellemzően a tanúvallomások, felek előadásainak rögzítése érdekében tartotta célszerűnek bevezetni, de a nemperes eljárásokban a bíróság általában nem vesz fel széleskörű bizonyítást.

Rögzíteni indokolt, hogy a nemperes eljárás érdemében is végzéssel határoz a bíróság. Az eljárást befejező végzések elleni fellebbezés külön kimondására azért van szükség, mert az új Pp. végzések elleni fellebbezésre vonatkozó szabályozási logikája megváltozott. A hatályos Pp. 233. § (1) és (3) bekezdéséből következik, hogy azon végzések, amelyek nem minősülnek az „eljárás folyamán hozott végzésnek”, azok fellebbezéssel támadhatók. Az új Pp. 365. § (2) b) pontja ettől eltérően, éppen a joggyakorlatban tapasztalható bizonytalanságok kiküszöbölése miatt akként rendelkezik, hogy az elsőfokú bíróság végzése ellen fellebbezésnek akkor van helye, ha azt az új Pp. szabályai külön megengedik. Az új Pp. idézett szabálya azonban a nemperes eljárásokra nem

értelmezhető, így a Javaslat általános rendelkezései között kell kimondani, hogy a nemperes eljárásokban az eljárást befejező végzések, akár érdemi, akár nem érdemi kérdésben (pl. visszautasítás, áttétel) születnek, mindig fellebbezéssel támadhatók. Ha a jogalkotó olyan végzés ellen kíván rendes jogorvoslati jogot biztosítani, amely nem minősül eljárást befejezőnek, akkor annak fellebbezhetőségét külön ki kell mondani a nemperes eljárást szabályozó jogszabályban.

Annak kimondása, hogy a nemperes eljárásokban a jogi képviselő nem kötelező – törvény eltérő rendelkezése hiányában – azért vált szükségessé, mert az új Pp. mint mögöttes jogszabály főszabályként mondja ki a törvényszékre modellezett egységes perrendre tekintettel, hogy a peres eljárás során a jogi képviselő kötelező, kivéve, ha törvény eltérően rendelkezik. Ebből a szabályból azonban nem következik, hogy az ítéltábla előtt a nemperes eljárás érdemében hozott végzés elleni fellebbezést előterjesztő személy, vagy, ha a nemperes eljárásban helye van felülvizsgálatnak, akkor az azt előterjesztő személy számára kötelező lenne a jogi képviselő, mert az új Pp.-nek a hatályos Pp.-hez képest fordított szabályozási logikája miatt nem tartalmaz a hatályos Pp. 73/A. § (1) bekezdés a) pontja szerinti rendelkezést. A Javaslat a (6) bekezdés körében azért nem az „eljárást befejező” végzések tekintetében írja elő a kötelező jogi képviselőt, mert vannak olyan, az eljárás befejezésének nem tekinthető, de az adott nemperes eljárás célját, lényegi kérdését tekintve érdemnek minősülő végzések, amelyeknél indokolt a jelenlegi gyakorlatnak megfelelően a jogi képviselő előírása. Ez a megoldás áll összhangban a Fővárosi Ítéltábla Polgári Kollégiuma 2/2003. (VI. 23.) határozatával a fellebbezési hiánypótlási eljárás és az ítéltábla előtti kötelező jogi képviselő tárgyában elfogadott ajánlásban foglaltakkal is, mely szerint „A nemperes eljárásban általában azok a végzések tekinthetők érdemnek és fellebbezés esetén kötelező jogi képviselőt igénylőnek, amelyek az adott eljárásra vonatkozó jogszabály célját, lényegi kérdését érintik, fő tárgyában döntenek.”

A polgári nemperes eljárások körében rendelkezni kell a peres eljárásokra irányadó és alapvetően ott értelmezhető ítélezési szünet főszabályként történő kizárásáról. A Javaslatban ennek kimondását az teszi szükségessé, hogy az új Pp. igyekezett kiiktatni a nemperes eljárásokra vonatkozó szabályokat a törvényből, így nem rendelkezik az ítélezési szünet nemperes eljárásokban való alkalmazhatóságáról, ellentétben a hatályos Pp. 104/A. § (3) bekezdésével, mely főszabály szerint kizárja a törvénykezési szünet alkalmazását a nemperes eljárásokban.

A nemperes eljárásokban a magánszakértői bizonyítás kizárását az indokolja, hogy e bizonyítási mód új Pp. szerinti rendszere nehezen lenne összeegyeztethető a nemperes eljárás egyszerűsített jellegével, ahol a bizonyítás korlátozott, így pl. ellenérdekű személyek részvételével zajló nemperes eljárásban az ellentétes szakértői vélemények ütköztetésének eljárási keretei hiányoznak.

A § (9) bekezdése olyan szabályokat tartalmaz, amelyekkel a joggyakorlatban meglévő hiányt pótol a jogalkotó. Így pl. ha a törvény kizárja az eljárás szünetelését, de olyan ok következik be, amely az új Pp. szerint az eljárás szünetelését eredményezné, akkor a bíróságnak hogyan kell

eljárnia. A hivatalbóli hirdetményi kézbesítés kivételes megengedése akkor indokolt, ha nincs ellenérdekű személy az eljárásban, aki kérhetné a hirdetményi kézbesítést, így kézbesíthetetlen lenne a megszüntető végzés.

A § (10) bekezdése – a joggyakorlatban tapasztalható bizonytalanságok kiküszöbölése érdekében – egyértelművé teszi csak polgári peres útra tartozó ügyekben van lehetőség egyezségi kísérletnek, polgári nemperes útra tartozó ügyekhez kapcsolódóan nincs.

A § (11) bekezdése kimondja, hogy az alcímben nevesített rendelkezések a Javaslatban szabályozott polgári nemperes eljárásokon kívül az egyéb polgári nemperes eljárásokban is irányadóak, kivéve, ha az azokat szabályozó törvény másként nem rendelkezik. Így pl. a polgári nemperes eljárások alanyai a § (2) bekezdése szerint a kérelmező és a kérelmezett, de ettől eltérő terminológia is elfogadott, pl. a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény a végrehajtást kérő és adós elnevezést, míg a csődeljárásról és felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény a hitelező és adós megnevezést használja. Hasonlóan indokolt lehet megengedni a kivételt a magánszakértő alkalmazására vonatkozó, a § (8) bekezdésében meghatározott tilalom alól, különösen olyan polgári nemperes eljárásokban, ahol ellenérdekű felek és jogvitas helyzet van, pl. a felszámolási eljárásban a vitatott hitelezői igény elbírálása során. A Javaslat 1. §-ában meghatározott rendelkezések alól tehát az egyes polgári nemperes eljárásokat szabályozó törvények megállapíthatnak kivételeket, eltérő szabályokat a § (11) bekezdésében foglalt eltérést engedő klauzula alapján.

2. §

A Javaslat itt foglalja össze a törvényben szabályozott személyi állapotot érintő és családjogi jogviszonnal összefüggő bírósági nemperes eljárások közös szabályait, mely eljárásokra értelemszerűen az 1. §-ban összefoglalt szabályok is irányadók. A §-ban az új Pp. eljárési szabályai közül történő kizárást e jogviszonyok speciális jellege, továbbá az eljárás tárgya indokolja.

3. §

A Ptk. 2:4. §-a szerint az ember jogképessége a halállal szűnik meg. A halál tényének a bizonyítása általában közokirattal történik. Némely esetben erre nincs lehetőség, vagy azért mert a halál ténye bizonytalan, vagy azért, mert bár kétséget kizáróan megállapítható a halál bekövetkezése, de annak az anyakönyvezése elmaradt, mert az anyakönyvezés jogszabályi feltételei nem álltak fenn, mert pl. nem került elő a holttest. Azokban az esetekben, amikor a halál ténye anyakönyvi kivonattal nem bizonyítható, jogszabályaink lehetőséget teremtenek a halálhoz fűződő jogkövetkezmények alkalmazására a holtak nyilvánítási, illetve a halál tényének megállapítása iránti eljárás lefolytatásának eredményeként hozott bírósági határozat alapján.

A holtak nyilvánítás a jogképesség kivételes megszűnési esete, ami a polgári jogi viszonyokban a halállal egyező joghatásokra vezet, noha nem minden esetben végleges.

Tekintettel arra, hogy a Ptk. nem hozott lényegi változást a holtak nyilvánítás anyagi jogi

szabályaiban, ezért a Javaslatban sem indokolt a Hor. szabályaitól koncepcionálisan eltérő új szabályozás kialakítása, ezért a Javaslat pontosításokat, korszerűsítést és az anyagi jogi szabályok megisméltésének kiiktatását végzi el. Így pl. a Javaslat nem nevesíti az eljárás megindításának feltételeit, mert a holtak nyilvánítás anyagi jogi feltételeit a Ptk. 2:5 § (1) bekezdése rögzíti, amikor kimondja, hogy olyan személy holtak nyilvánítása iránt lehet kérelmet előterjeszteni, aki eltűnt és az eltűnéstől számítva öt év eltelt, anélkül, hogy az életben létére utaló bármilyen adat ismert volna. E két feltételnek együttesen kell fennállnia, ellenkező esetben nincs helye holtak nyilvánítási eljárás kezdeményezésének.

4-5. §

A 4. § a holtak nyilvánítás iránti kérelem tartalmát határozza meg, míg az 5. § rögzíti az eljárásra irányadó illetékességi szabályokat is. A járásbíróóság hatáskörének külön kimondására azért nincs szükség, mert az új Pp. mögöttes jogszabályi jellegéből, így az új Pp. hatásköri szabályaiból – ahogyan arra az általános szabályok körében részletesen kitér az indoklás – következik, hogy a személyi állapotot érintő perek (értve ezalatt itt: személyi állapotot érintő nemperes eljárások) járásbíróóság hatáskörébe tartoznak (Pp. 20. § (3) bekezdés b) pont).

Tekintettel arra, hogy a nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény 108. § (1) bekezdése szerint „magyar bíróság joghatósággal rendelkezik holtak nyilvánítás vagy halál tényének megállapítása iránti eljárásra, ha az eltűnt személy (...) b) magyar állampolgár volt, és holtak nyilvánítását vagy halála tényének megállapítását belföldi jogi érdek – így különösen az eltűnt személy magyar állampolgárságú vagy belföldön lakóhellyel rendelkező házastársával vagy bejegyzett élettársával fennálló házassága vagy bejegyzett élettársi kapcsolata, illetve belföldön lévő vagyona jogi sorsának rendezése – teszi szükségessé” a Javaslat rendelkezik arról, hogy belföldi lakóhely vagy tartózkodási hely hiányában melyik bíróság járjon el.

6-7. §

A Javaslat a bíróság megalapozott döntésének előmozdítása érdekében továbbra is szükségesnek tartja hirdetmény közzétételét az eltűnt személy eltűnése körülményeinek lehető legteljesebb körű megállapítása érdekében. Ennek modern formájaként kötelezővé teszi a hirdetmény közzétételét a bíróságok központi internetes honlapján a hirdetményi kézbesítés megoldásához hasonló módon.

Tekintettel arra, hogy személyi állapotot érintő eljárásról van szó, a Javaslat – igazodva az új Pp.-ben szabályozott személyi állapotot érintő perekben adott felhatalmazáshoz – lehetővé teszi, hogy a bíróság az általa szükségesnek talált bizonyítást hivatalból is elrendelje.

8-10. §

A hirdetményi határidő lejártát követően a bíróság dönt a holtak nyilvánítás kérdésében. A holtak nyilvánítás kérdésében a bíróság indokolással ellátott végzéssel határoz, melynek tartalmaznia kell a bíróság által megállapított tényállást, a hirdetmény közzétételének, kifüggesztésének eredményességére vagy eredménytelenségére vonatkozó megállapításokat.

Ha a rendelkezésre álló adatok szerint a holtak nyilvánítás előfeltételei fennállnak, a bíróság az eltűnt holtak nyilvánítja, ellenkező esetben a kérelmet elutasítja.

A Ptk. 2:6. § szerint a bíróságnak holtak nyilvánítás esetén a halál időpontját is meg kell állapítani. A bíróságnak elsődlegesen arra kell törekednie, hogy a körülmények gondos mérlegelésével határozza meg az eltűnt személy halálának napját. Különösen fontos ez akkor, ha az eltűnés és a holtak nyilvánítási eljárás lefolytatása közötti időben olyan esemény következik be, amelynek következtében a jogviszonyok rendezése a halál időpontjától függ. Ha a halál időpontját a körülmények gondos mérlegelése alapján sem tudja megállapítani a bíróság, mert például csak az eltűnés időpontja állapítható meg, a halál időpontja az eltűnést követő hónap tizenötödik napja a Ptk. 2:6. § (2) alapján.

A Ptk. 2:5.§. (2) bekezdése szerint a holtak nyilvánítás jogkövetkezménye, hogy a holtak nyilvánított személyt az ellenkező bizonyításáig halottnak kell tekinteni.

A Javaslat rendelkezik a holtak nyilvánító végzés kézbesítéséről, fellebbezhetőségéről, módosításáról továbbá hatályon kívül helyezéséről. A holtak nyilvánító végzés hatálya, bármelyik, a vélelem alapjául szolgáló jogi tény – akár az eltűnés, akár az eltűnéstől számított öt év eltelte életjel adása nélkül – megváltozása, és annak bizonyítottsága esetén megdőlhét. A holtak nyilvánító határozat módosítására akkor kerülhet sor, ha bebizonyosodik, hogy a holtak nyilvánított az alapul vett időpontnál korábban vagy később tűnt el, de a holtak nyilvánítás feltételei egyébként fennállnak. A határozat hatályon kívül helyezése akkor válik szükségessé, ha bebizonyosodik, hogy a holtak nyilvánított később tűnt el, s emiatt a holtak nyilvánítás feltételei nem állnak fenn. A holtak nyilvánító határozat módosítását illetve hatályon kívül helyezését a kérelem előterjesztésére jogosultak kérhetik az elsőfokon eljáró bíróságtól. Ha a hatályon kívül helyezést maga a holtak nyilvánított személy kéri és személyazonossága tekintetében kétség nem merül fel, a bíróság bizonyítási eljárás lefolytatása nélkül dönt a kérelemről. A bíróság a hatálytalanságot végzéssel állapítja meg.

11. §

A Javaslat meghatározza, hogy a jogerőre emelkedett holtak nyilvánító végzést a bíróság mely szerveknek, hatóságoknak küldi meg és milyen célból. A § értelemszerűen irányadó a halál tényének megállapítása iránti eljárásban hozott jogerős végzésre is, ez következik a 12. § (1) bekezdésében rögzített utaló szabályból.

12. §

A § egyértelművé teszi, hogy a halál tényének bírósági megállapítását akkor lehet kérni, ha kétséget kizáróan megállapítható a halál bekövetkezése, de annak anyakönyvezése elmaradt, mert az anyakönyvezés törvényi feltételei nem álltak fenn. A halál tényének bírói megállapításához a halál helyének, időpontjának, és tényének együttes bizonyítása szükséges. Ha ezek bármelyike hiányzik, a halál tényének bírói megállapítására nem kerülhet sor.

Az eljárás abban különbözik a holtak nyilvánítási eljárástól, hogy míg annak a célja vélelem felállítása mellett, hogy a hosszabb ideje eltűnt, magáról életjelt nem adó személy valószínűleg meghalt, ez utóbbi eljárásban a meghalt személy halálának közokirattal nem igazolható tényét pótolja az eljárás során hozott végzés.

A § (1) bekezdése szerint a halál tényének megállapítására irányuló eljárásra a holtak

nyilvánítási eljárás szabályait kell alkalmazni az eljárás jellegéből adódó, és a §-ban nevesített eltérések figyelembevételével.

13. §

Egy személy jogerős holtak nyilvánításának vagy halála ténye megállapításának polgári anyagi jogi jogkövetkezményei vannak. Ezzel szemben az eltűntnek nyilvánítás kizárólag társadalombiztosítási joghatások kiváltására alkalmas. A társadalombiztosításról szóló jogszabályok értelmében a hozzátartozói nyugellátásra (mint pl. özvegyi nyugdíj, árvaellátás, szülői nyugdíj) való jogosultság szempontjából halálesetnek számít az eltűnés is, ha azt a bíróság jogerősen megállapította (a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény 44. § (1) bekezdés).

Az eltűntnek nyilvánítási eljárás a holtak nyilvánítási eljárásra ad utaló szabályokat, ezért is indokolt, hogy azokat azonos jogszabály rendezze.

14. §

A Ptk. a gyakorlatban felmerült igényekre reagálva lehetővé teszi az apaság vélelmének megdöntését nemperes eljárásban és ezt a speciális eljárást a jogalkotó a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény XVI/A. fejezete alá iktatta be, melyre a Ptk. 4:114. § rendelkezései adtak alapot.

Az új Pp. peres eljárási kódex jellege folytán már nem tartalmazza a szóban forgó eljárást, mely így a Javaslatban kap helyet. A 2013-ban kialakított eljárási renden, mely a gyakorlatban is bevált, nem indokolt koncepcionális változtatásokat végrehajtani, ezért a Javaslat szerint mindössze az eljárási szabályok kismértékű módosítása, pontosítása indokolt.

A házassági köteléken alapuló apasági vélelem esetében egyszerűsítést igényelt a gyakorlat abban az esetben, ha a felek közötti házassági kötelék már csak formális, a házastársak életközössége legalább 300 napja megszűnt, ugyanakkor az a férfi, akitől a gyermek ténylegesen származik a gyermeket apai elismerő nyilatkozattal a magáénak kívánja elismerni. Ebben az esetben a Ptk. 4:98. §-ában rögzített apasági vélelem miatt a gyermeket az apa nevére anyakönyvezik, akkor is, ha nem ő a gyermek vérszerinti apja. A Ptk. hatálybalépését megelőzően kizárólag perben lehetett a férj apaságát megdönteni, mely a perindításra jogosultak személyére tekintettel sem volt mindig egyszerű, és ennek megdőlte után nyílt meg a lehetőség az apai elismerő nyilatkozat megtételére a gyermek vonatkozásában. Ezt egyszerűsítette le a Ptk. idézett rendelkezése. Az eljárás kezdeményezésének és eredményes befejezésének feltétele, hogy a határozat meghozatalával egyidejűleg a megüresedő apai státusz elismeréssel betölthető legyen.

A § rögzíti a nemperes eljárás lefolytatására illetékes bíróságot, melynél szempontként érvényesül a gyermek érdeke. Ha az illetékes bíróság nem állapítható meg, az eljárásra a Budai Központi Kerületi Bíróság illetékes.

A járásbíróság hatáskörének kimondására azért nincs szükség az eljárásra, mert az új Pp. mögöttes jogszabályi jellegéből, az új Pp. hatásköri szabályaiból következik, hogy a személyi állapotot érintő perek (értve itt alatta a személyi állapotot érintő nemperes eljárások) járásbíróság hatáskörébe tartoznak (Pp. 20. § (3) bek. b) pont). Az apaság vélelmének megdöntése pedig státuszt érintő eljárás.

A § (2) bekezdése egyértelművé teszi, hogy a vélelem megdöntését célzó eljárást a vélelmezett apának, az anyának és a gyermek vér szerinti apjaként fellépő férfinak közösen kell kérnie és az elismerésre a teljes hatályú elismerés szabályait kell alkalmazni.

15-18. §

A § az apaság vélelmének megdöntése iránti kérelem kötelező tartalmi elemeit és mellékleteit rögzíti. A nemperes eljárás eredményes befejezésének feltétele, hogy a bíróság meggyőződjön arról, hogy a kérelem teljesítésének feltételei fennállnak, az apaság vélelmének megdöntését mind a vélelem szerinti apa, mind az anya, mind a gyermeket teljes hatályú elismerő nyilatkozattal magáénak elismerni szándékozó férfi közösen kéri, ennek érdekében a kérelmezőket együttesen kell meghallgatni.

A bíróság a származás ténylegessége tekintetében bizonyítást nem vesz fel, de megvizsgálja, hogy az apaság vélelmének megdöntéséhez, az apai elismerő nyilatkozat megtételéhez és teljes hatályához szükséges feltételek fennállnak-e, ill. megállapítja azokat az adatokat, amelyek a személyállapot-változás anyakönyvi bejegyzéshez szükségesek.

Ha a kérelem teljesítéséhez szükséges feltételek fennállnak a bíróság végzésben megállapítja, hogy a gyermeknek nem az anya férje vagy volt férje az apja. A megállapító határozat fellebbezéssel támadható.

A § rögzíti, hogy a személyi állapot megváltozásának anyakönyvi bejegyzése érdekében a bíróságnak jogerős végzését, az apai elismerésről felvett jegyzőkönyvet meg kell küldenie az illetékes anyakönyvvezetőnek.

E kör kibővül a gyermek családi nevének meghatározása tárgyában felvett jegyzőkönyv-rész megküldésével a kérelemnek helyt adó végzés jogerőre emelkedését követően, ha a kérelmezők ebben az eljárás során megállapodnak, melynek lehetőségére a bíróság figyelmezteti az érintett kérelmezőket. A rendelkezés bevezetésének indoka, hogy a gyakorlatban problémát okoz, hogy az eljárás során a szülőnek minősülő kérelmezők nem határozzák meg a gyermek családi nevét a Ptk. 4:150. § (1) bekezdése alapján őket terhelő kötelezettség ellenére sem. Ez azt eredményezi, hogy az anyakönyvvezetőknél a családi jogállás változásának anyakönyvi bejegyzése előtt a szülőket idézni kell a gyermek családi nevében történő nyilatkozattételre. Ez a nyilatkozat megtehető az eljárás folyamán is, azért rendelkezik akként a Javaslat, hogy amennyiben a szülők erről megállapodnak, a kérelemnek helyt adó végzés jogerőre emelkedését követően azt meg kell küldeni az illetékes anyakönyvvezetőnek. Ezzel a rendelkezéssel a hiánypótlások és az ügyfelek hatóságok előtti megjelenésének száma is csökkenthető.

A megállapításhoz szükséges valamennyi érdekelt együttes jelenléte, és az apai elismerő nyilatkozat megtétele feltételeinek fennállása. Ha a feltételek valamelyike nem áll fenn, akkor a bíróság az apaság vélelmének megdöntése iránti kérelmet elutasítja, mely nem zárja ki a további

igényérvényesítést sem perben, sem nemperes eljárásban.

19-20. §

A Ptk. 4:53. §-a a házastársi vagyontársaság megszűnésének esetei között továbbra is nevesíti azt a lehetőséget, amikor a bíróság a házassági életközösség fennállása alatt azt megszünteti. A Ptk. 4:54. § (1) bekezdése szerint „a bíróság a vagyontársaságot bármelyik házastárs kérelmére a házassági életközösség fennállása alatt indokolt esetben megszüntetheti. Ilyen esetnek minősül különösen, ha a) a másik házastárs a kérelmet előterjesztő házastárs hozzájárulása nélkül megkötött szerződéssel vagy szerződésen kívüli károkozásával olyan mértékű adósságot halmozott fel, amely a közös vagyontársaságot őt megillető részesedést veszélyeztetheti; b) az egyéni vállalkozói tevékenységet folytató másik házastársal szemben végrehajtási eljárás vagy azzal az egyéni céggel, szövetkezettel, gazdasági társasággal szemben, amelynek a másik házastárs korlátlanul felelős tagja, végrehajtási eljárás vagy felszámolási eljárás indult, és az eljárás a házastársi közös vagyontársaságot őt megillető részesedést veszélyeztetheti vagy c) a másik házastársat cselekvőképességet teljesen vagy a vagyoni ügyeiben részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezték, és gondnokként nem a házastársát rendelték ki.

Ezzel a megoldással a Ptk. annyiban tér el az 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) 31. § (1) bekezdésétől, ami úgy szabályozta a tárgykört, mely szerint „a vagyontársaságot a házassági életközösség fennállása alatt a bíróság fontos okból bármelyik házastárs kérelmére megszüntetheti”, hogy már példálózóan nevesíti annak egyes, lehetséges eseteit.

A hatályos szabályok szerint a Ppék. 7-9. §-ai határozzák meg a házastársi vagyontársaság házassági életközösség alatt történő megszüntetését bírósági nemperes eljárásban.

A Ppék. 7. § (2) bekezdése szerint „a kérelmet a házastársak csak *közös kérvényben* terjeszthetik elő”, mely rendelkezés nem áll összhangban sem a Ptk. 4:54. § (1) bekezdésében foglaltakkal, mely szerint „a bíróság a vagyontársaságot *bármelyik házastárs kérelmére* a házassági életközösség fennállása alatt indokolt esetben megszüntetheti”, de a Csjt.-nek a Ptk. által hatályon kívül helyezett korábban idézett rendelkezésével sem.

Az eltérés oka, hogy a Csjt. 1953. évi hatálybalépésekor a 31. § (1) bekezdése – egészen az 1974. évi I. törvénnyel történő novelláris módosításig – akként rendelkezett, hogy „A vagyontársaság megszüntetését a házassági életközösség fennállása alatt a házastársaknak fontos okból előterjesztett *közös kérelmére* a bíróság mondhatja ki”, és ehhez igazodott a Ppék. 7. § (2) bekezdése, ami szintén csak közös kérvényre tette lehetővé a nemperes eljárás igénybevitelét. Az 1974. évi I. törvény módosította akként a Csjt. 31. § (1) bekezdését, ami már lehetővé tette, hogy bármelyik házastárs egyoldalúan is kérhesse a házastársi vagyontársaság bíróság által történő megszüntetését, de a Ppék. idézett szabályát változatlanul hagyta.

A Ptk. kodifikációja során nem dőlt el a kérdés, hogy a bíróság a házastársi vagyontársaság életközösség alatti megszüntetéséről peres vagy nemperes eljárás keretében döntsön, így a Javaslat meg kívánja szüntetni a hatályos anyagi jogi és eljárásjogi szabályozás között feszülő

ellentmondást, és világos helyzetet kíván teremteni.

A Javaslat egyértelművé teszi, hogy e törvény szerinti nemperes eljárásban csak akkor kérhető a házastársi vagyontársaság életközösség alatti megszüntetése, ha azt a házastársak közösen kérik, e tekintetben e nemperes eljárás a házassági vagyoni szerződés alternatívájaként is felfogható.

Ha azonban csak az egyik házastárs kéri egyoldalúan a vagyontársaság megszüntetését az életközösség fennállása alatt, akkor pert kell indítania ennek érdekében a másik házastárs ellen. A Javaslat azon elvi megfontolás mentén tereli peres útra ezt az eljárást, mert azt feltételezi, hogy ha a házastársak között nincs konszenzus a vagyontársaság jövőre nézve történő megszüntetésében, azt az egyik házastárs nem kívánja, vagy kifejezetten ellenzi, akkor ez olyan jogvitás helyzetet jelent és az eljárás során olyan irányú és terjedelmű bizonyítást igényelhet – már akár a házassági életközösség fennállása vagy fenn nem állásának bizonyítása is – ami mindenképpen meghaladja egy nemperes eljárás kereteit.

Ez a szabályozási koncepció összhangban áll a Ptk. 4:70. § (3)-(4) bekezdésében rögzített megoldással, amikor a házastársi életközösség fennállása alatt a házastárs igényelheti a közszerzeményből rá eső rész megállapítását és annak erejéig megfelelő biztosíték nyújtását vagy a vagyoni szerződés megszüntetését akkor, ha a másik házastárs a tudomása nélkül megkötött szerződésekkel olyan mértékű adósságot halmozott fel, amely a közszerzeménynek minősülő vagyontárgyakból őt megillető részesedést meghaladja. A (3)-(4) bekezdés szerint, ha a másik házastárs a közszerzemény megállapítása és megfelelő biztosíték adása elől felhívás ellenére elzárkózik, vagy azt meghiúsítja, a házastárs a *bírósághoz fordulhat*. A bíróság a *perben* bármelyik házastárs kérelmére a szerződést az (1) bekezdésben foglalt okból megszüntetheti és a felek között a jövőre nézve vagyonekülönítést rendelhet el.

A Javaslat szabályozási koncepciója emellett összhangban áll az új Pp. szabályozásával is, ami a házassági életközösség megszűnését követő házassági vagyoni pert is a házassági bontóperből elkülönítetten, önállóan kezeli.

A Javaslat jelen §-ának normatív tartalma egyértelművé teszi, hogy kizárólag akkor kérhető e Javaslatban szabályozott nemperes eljárás keretében a házassági életközösség fennállása alatt a házastársi vagyontársaság megszüntetése, ha azt a házastársak közösen kérik, ha köztük ebben konszenzus van.

A § meghatározza a hatásköri és illetékességi szabályokat. Az eljárásra a járásbíróság hatáskörének kimondása azért indokolt, mert eltérően a Javaslatban szabályozott nemperes eljárásoktól ez nem érinti a házastársak személyi állapotát, és egyértelművé kívánja tenni a Javaslat, hogy az eljárást nem tekinti az eljárás tárgya értékétől függő eljárásnak, ahol a bíróság hatáskörét a házastársi közös vagyontárból egy házastársat megillető hányad értéke vagy a teljes vagyontárból egy házastársat megillető hányad értéke alapozhatná meg. Tekintettel arra, hogy ebben az eljárásban nem kerül sor a

vagyon megosztására, hanem a házastársi vagyonszövetség jövőre nézve történő megszüntetése annak a tárgya, ezért a Javaslat az eljárást olyan vagyonszövégi ügynek tekinti, melynek értéke nem meghatározható, és mindig bírósági hatáskörébe tartozik. A Javaslat szerint a házastársak konszenzusán alapuló kérelem sem indokolja a bírósági hatáskörbe utalást. Az illetékesség tekintetében a Javaslat lehetővé teszi, hogy bármelyik házastárs lakóhelye szerinti bíróság eljárjon. Figyelemmel arra, hogy a házastársak életközössége fennáll, így vélelmezhető, hogy közös lakóhellyel rendelkeznek, így a házastársak egyikének lakóhelyére alapított illetékesség célszerűségi szempontot is szolgál. A 20. § a házastársi vagyonszövetség megszüntetése iránti kérelem tartalmi elemeit határozza meg.

21. §

Ha a bíróság a kérelemnek helyt ad, a vagyonszövetséget megszünteti, így a házastársak vagyoni viszonyaira az életközösség fennállása alatt a továbbiakban a vagyonszövetség szabályai lesznek az irányadók.

Ha a házastársi vagyonszövetség megszüntetésére azért kerül sor, mert az egyik házastársat cselekvőképességet teljesen vagy a vagyoni ügyeiben részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezték, és gondnokául nem a másik házastársát rendelték ki, erről a gyámhatóságot is értesíteni kell, a házastárs gondnokának tájékoztatás céljából.

22. §

A Ptk. 4:56. §-a alapján a vagyonszövetség bírósági helyreállítására akkor kerülhet sor, ha az ok, amelynek alapján a bíróság a vagyonszövetséget megszüntette – akár a Javaslat szerinti nemperes eljárásban, akár perben – már nem áll fenn. Ebben az esetben a bíróság az életközösség fennállása alatt a házastársak közös kérelmére a vagyonszövetséget a jövőre nézve helyreállítja. A házastársi vagyonszövetség helyreállítása iránti eljárás a házastársi vagyonszövetség megszüntetése iránti eljárásra ad utaló szabályokat.

23-25. §

A Javaslat a hatálybalépést az új Pp. hatálybalépéséhez igazítja és hatályon kívül helyezi azokat a rendeleteket, amelyek a Javaslatban szabályozott eljárásokat tartalmazzák. A Ppék. hatályon kívül helyezését az teszi lehetővé, hogy az abban szabályozott nemperes eljárások közül a házastársi vagyonszövetség megszüntetése, az eltűntnek nyilvánítás a Javaslatban kerül szabályozásra, a nemperes eljárásokra vonatkozó általános szabályokat szintén a Javaslat I. fejezete tartalmazza. Az értékpapírok és okiratok semmissé nyilvánítása mint nemperes eljárás az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló 2008. évi XLV. törvény 28-36. §-ában nyer szabályozást. Statisztikai adatok szerint az értékpapír és okirat semmissé nyilvánítása iránti eljárások esetén 2016-ban 0 db volt az öt éven túl indult ügyek száma, így kizárt, hogy a Ppék. szerinti eljárások még folyamatban legyenek, így ez sem képezi akadályát a Ppék. hatályon kívül helyezésének.